

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT**

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT**

Anna Hricová

Výchova k zdraviu u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia

I.diel

Význam rodiny a prosociálnych vzťahov – 1.časť

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava

Autor UZ: PaedDr. Anna Hricová, PhD.

Kontakt na autora UZ: Základná škola Čaklov, Čaklov 495,
094 35, zscaklov1@gmail.com

Názov: **Výchova k zdraviu u žiakov zo
sociálne znevýhodneného
prostredia. Význam rodiny a
prosociálnych vzťahov – I.časť.**

Rok vytvorenia: 2014

Oponentský posudok vypracoval: Mgr. Miroslava Javorská

ISBN 978-80-8052-757-0

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Kľúčové slová

Zdravie, životný štýl, kvalita života, sociálne znevýhodnené prostredie, výchova k zdraviu, kurikulum.

Anotácia

Cieľom predkladaného učebného zdroja je prezentovať zdravotný potenciál výchovy k zdraviu v edukačnom pôsobení na primárnom stupni základnej školy a zároveň poukázať na potrebu zavedenia vyučovacieho predmetu Výchova k zdraviu do školského kurikula. V súvislosti s jej zavedením sme pripravili učebné osnovy rozpracované do šiestich tematických celkov. Pre každý z nich sme spracovali metodický učebný materiál, ktorý má ambíciu nahradiť v súčasnosti absentujúce učebnice. Prinášame tak kompletný materiál rozdelený do šiestich častí I. – VI. časť, ako výsledok kreovania a overenia koncepcie podpory zdravia v edukačnom procese formou zavedenia nového vyučovacieho predmetu Výchova k zdraviu. Overené a v praxi odskúšané výsledky nášho pedagogického snaženia môžu byť relevantným príspevkom pre prozdravotnú edukáciu sociálne znevýhodnených žiakov a inšpiráciou pre všetkých, ktorí participujú na tvorbe edukačných materiálov pre túto skupinu žiakov v oblasti výchovy k zdraviu. Prvý tematický celok má názov Význam rodiny a prosociálnych vzťahov a rozdelili sme ho do dvoch častí. V prvej časti predstavujeme teoretické východiská pre realizáciu Výchovy k zdraviu, Dotazník pre žiakov na primárnom stupni základnej školy, rozprávky a príbehy, rečovanky a básničky, hry a aktivity všetky zamerané na utváranie prosociálnych vzťahov a poukazujúce na dôležité postavenie rodiny. Vyučbové prezentácie Moja rodina a O priateľstve dotvárajú celkový obraz témy.

OBSAH

ÚVOD	5
1 Teoretické východiská pre realizáciu Výchovy k zdraviu.....	6
1.1 Dotazník pre žiakov na primárnom stupni základnej školy.....	7
2 Rozprávky a príbehy.....	11
3 Rečňovanky a básničky.....	25
4 Hry a aktivity.....	31
5 Výučbové prezentácie – Moja rodina.....	40
5.1 Výučbové prezentácie – O priateľstve	41
ZÁVER.....	42
Zoznam bibliografických zdrojov.....	44

ÚVOD

Učiteľ primárnej školy má dominantnú pozíciu pri formovaní, stabilizácii a interiorizácii zásad zdravého života žiakov. Učiteľ, ktorý je nositeľom hierarchie hodnôt, v ktorých je zdravie nezastupiteľnou súčasťou kvality života, predstavuje pre svoje okolie pozitívny vzor v oblasti rešpektovania zásad zdravého životného štýlu. Výchova k zdraviu nemôže byť saturovaná krátkodobými, izolovanými aktivitami – má ísť o cieľavedomý a sústavný proces realizovaný všetkými činiteľmi spoločnosti na všetkých stupňoch pôsobenia (rodina, škola, legislatíva) a práve za formovanie návykov, záujmov, postojov, hodnotových orientácií detí v procese výchovy k zdraviu sú zodpovední dospelí.

Preto je veľmi dôležité vypracovanie a formulácia koncepcie Výchovy k zdraviu reflektujúca jej multiaspektovú pozíciu s cieľom poukázať na syntetizujúcu, integračnú úlohu a potrebu funkčného začlenenia do systému edukácie.

Spomínaný predmet je teda novým predmetom školského vzdelávacieho programu. Má interdisciplinárny charakter, pretože sa dotýka viacerých oblastí a etáp ľudského života. Integruje v sebe pedagogické, biologické, psychologické a sociologické poznatky a aspekty o hodnote zdravia, o sociálnych vzťahoch, o zdravom životnom štýle, o dospievaní a o sexualite v ľudskom živote. V širšom zmysle ide o trvalé a kvalifikované vytváranie podmienok pre optimálne pôsobenie determinantov zdravého životného štýlu. V užšom zmysle ide o iniciáciu, formovanie, stabilizáciu a následnú interiorizáciu zásad zdravého spôsobu života. Problematika začlenenia výchovy k zdraviu do školského kurikula v podobe jednotnej, ucelenej obsahovej štruktúry napriek svojej aktuálnosti je doposiaľ nedostatočne spracovaná, absentujú učebnice a metodický materiál.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ PRE REALIZÁCIU VÝCHOVY K ZDRAVIU

Milé deti, o čom všetkom sa môžete v predmete Výchova k zdraviu dozvedieť?

Pripravili sme pre Vás množstvo zaujímavých tém, z ktorých si môžete vybrať to, čo Vás upúta a zaujme. Sú to témy z ktorých sa veľa dozviete a naučíte. Veď posúďte sami.

1.1 DOTAZNÍK PRE ŽIAKOV NA PRIMÁRNOM STUPNI ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Milí žiaci,

poproste pani učiteľku alebo rodičov, aby si spolu s Vami vyplnili tento dotazník. Zistíme veľa zaujímavého, ale aj aktuálny stav Vašich vedomostí, postojov a názorov vo vzťahu k zdraviu. Svoje odpovede označte krížikom do príslušného štvorčeka alebo zakrúžkujte.

Pohlavie: chlapec dievča Vek:

1. Čo pre Vás znamená zdravie?

	súhlasím	nesúhlasím	neviem
a) je to najväčšia hodnota ľudského života	☐	☐	☐
b) som sám zodpovedný za svoje zdravie	☐	☐	☐
c) lekár je zodpovedný za zdravie	☐	☐	☐
d) v súčasnosti mám iné problémy	☐	☐	☐

2. Učíte sa v škole o zdraví?

áno nie

3. Ak áno v akých predmetoch? Vymenuj ich ...

4. Ako sa staráš o svoje zdravie?

	Áno	Nie
a) pravidelne cvičím	☐	☐
b) prechádzky v prírode	☐	☐
c) konzumácia ovocia a zeleniny	☐	☐
d) pravidelná strava	☐	☐
e) nestarám sa o svoje zdravie	☐	☐

5. Ak by si mal možnosť prihlásiť sa na vyučovanie nového predmetu s názvom **Výchova k zdraviu** prihlásil by si sa?

- a) áno, bolo by to zaujímavé
- b) nie, nezaujímam sa o túto oblasť
- c) neviem sa rozhodnúť

6. Ktoré témy by mali byť zaradené v obsahu učiva **Výchova k zdraviu**? 5 - veľmi potrebná, 4 – potrebná, 3 – nie veľmi potrebná, 2 – nepotrebná, 1 – úplne zbytočná. Príslušné číslo napíš pred každou témou.

- Význam rodiny
- Zásady zdravého života

- Ľudské telo a jeho funkcie
- Výživa
- Denný režim a životospráva
- Riziká ohrozujúce zdravie a ich prevencia
- Škola a život v nej
- Duševné zdravie človeka
- Zásady prevej pomoci
- Starostlivosť o životné prostredie
- Pohybová aktivita žiakov
- Sexuálna výchova
- Voľný čas a záujmy

7. Spĺňa Tvoje stravovanie podmienky zdravej výživy?

Zakrúžkuj najviac 2 možnosti.

- a) áno, myslím si, že sa stravujem zdravo
- b) zjem čokoľvek a je mi jedno, či je to zdravé
- c) nezaujímam sa o zdravé stravovanie

8. Raňajkuješ pravidelne?

Zakrúžkuj 1 možnosť.

- a) áno
- b) väčšinou áno
- c) väčšinou nie
- d) vôbec neraňajkujem

9. Aké nápoje uprednostňuješ?

Zakrúžkuj najviac 2 možnosti.

- a) ovocné čaje
- b) sladené nápoje
- c) mlieko a mliečne nápoje
- d) bylinkové čaje
- e) alkoholické nápoje
- f) energetické nápoje
- g) iné (napíš aké)

10. Ako dlho spíš? Zakrúžkuj vhodnú odpoveď.

- a) spím menej ako 7 hodín lebo dlho pozerám TV

- b) chodím spať po 20.00 hodine

11. Ako najčastejšie využívaš voľný čas?

Označ najviac 3 činnosti, ktoré najradšej robíš vo svojom voľnom čase.

- a) tanec a spev
- b) čítanie kníh a časopisov
- c) sledovanie DVD, TV
- d) internet, PC hry
- e) aktívne športovanie
- f) vzdelávanie sa, učenie
- g) krúžky
- h) pomoc rodičom
- i) spánok

12. Myslíš si, že činnosť, ktorej sa venuješ vo voľnom čase, vplýva dobre na Tvoje zdravie?

- áno
- nie
- neviem

13. Venujú sa aj Tvoji rodičia nejakej záujmovej činnosti?

- nie
- áno (uved' akej).....

14. Fajčíš?

- a) skúšal som, ale mi to nechutí
- b) fajčím medzi kamarátmi
- c) fajčím aj doma
- d) nefajčím ani som to neskúšal

15. Vyskúšal si už niekedy alkohol?

- áno
- nie

16. Myslíš si, že fajčenie a pitie alkoholu je pre Tvoje telo:

- a) neškodné
- b) som na to zvyknutý
- c) škodí mi to
- d) nerobím to

17. Podľa Tvojho názoru, čo vedie deti k tomu, aby ochutnali alkohol?

Označ krížikom najviac 3 možnosti

- kamaráti
- nuda
- zvedavosť
- príležitosť na oslave
- chcú mať nový zážitok
- vplyv rodiny , vidia to doma
- iné (napíš čo)

18. Od koho sa dozvedáš najdôležitejšie informácie o tom, ako sa máš starať o svoje zdravie?

Vyber si najviac 3 možnosti.

	áno	nie
a) od rodičov	☐	☐
b) od učiteľov	☐	☐
c) od kamarátov	☐	☐
d) od starých rodičov	☐	☐
e) z televízie	☐	☐
f) z internetu	☐	☐
g) z kníh a časopisov	☐	☐
h) na besedách	☐	☐
i) informácie tohto druhu ma nezaujímajú	☐	☐

19. Ak by si mal / a nejaký vážny zdravotný problém, obrátiš sa na:

Označ krížikom najviac 3 možnosti

- a) lekára
- b) rodičov
- c) kamarátov
- d) učiteľov
- e) necháš si to pre seba
- f) starých rodičov
- g) niekoho iného

2 ROZPRÁVKY A PRÍBEHY

Milé deti,

na nasledujúcich stránkach Vám ponúkame veľa zaujímavých rozprávok a príbehov, ktoré Vás zaujmú, pobavia, poučia a z ktorých sa dozviete veľa potrebných informácií.

Vladko, kde si?, Vysvedčenie, Deň matiek, Hľadám lepšiu mamu, Rozprávka o lúčoch, Deň otcov, Konvalinky, Rozprávka o drevenom tatovi, Dedo, alebo čo je Pánu Bohu milšie, Ako sme upratovali, Čo je rodina, Z maminých a tatkových očí, O dievčatku, ktoré nemalo starkú, Zdarček, Dedko, Ako rastú deti, Zázračné slovíčka, Na návšteve, Darčeky a pohostenie, Motýľ a včielka, Dobrosrdečná Nika, Okuliarnik, Lepší otec v hrsti.

Vladko, kde si?

Mária Ďuríčková

Vladkova mama odišla do práce a Vladko sa hral s vláčikmi, lebo do školy bolo ešte včas. Hral sa, hral a hral, celkom na školu zabudol.

A to sa stalo už tretí raz v tomto mesiaci.

„To nemôžem tak nechať,“ povedala si Škola, lebo mala Vladka rada. „Idem ja poňho.“ Odfúkla si cez komín, zdvihla sa na nohy a pustila sa dolu ulicou.

Vo Vladkovej triede mali práve matematiku, keď sa im zrazu dlážka naklonila a lavice sa pošmykli k stene. Aj počítadlo sa pošmyklo k stene. Potom sa dlážka naklonila na druhú stranu a lavice sa pošmykli k druhej stene. Všetko lietalo raz sem, raz tam ako autíčka v lunaparku. A otvorené obloky kývali krídlami ako vtáky. Deti výskali od radosti, takúto zaujímavú matematiku ešte nemali.

Pani učiteľka však zbledla a chytila sa za srdce – myslela, že nastalo zemetrasenie.

A to sa len škola uberala po ulici.

Dopravný strážnik jej dal zelenú a všetky autá sa dívali. Pred Vladkovým domom Škola zastala. Z oblokov vykuklo asi tridsať hláv a všetky zvolali:

„Vladko kde si?“ A ešte raz: „Vladko kde si?“

Vladko pozrel na hodiny, bolo štvrt' na desať. Schytil tašku a vybehol z domu. Aj topánky si zabudol obuť, bežal len tak v papučkách. Keď ho Škola zočila, chytro mu otvorila dvere a on naskočil do nej ako do autobusu.

A potom sa zas vrátila na svoje miesto.

Vysvedčenie

Klára Jarunková

Už sú tu prázdniny a my sa veľmi tešíme, hoci sme dnes dostávali vysvedčenie.

Keď sme šli zo školy, tí, čo mali samé jednotky, sa veľmi ponáhľali, lebo sa chceli doma pochváliť. My sme sa tak veľmi neponáhľali, ale sme išli pekne pomaličky, lebo Kantoris a Špalo prepadli, tak aby neboli smutní.

Ale Kantoris nebol smutný, ale sa smial a povedal:

„Ste sprostí, lebo neviete, čo sa robí. Idú sa predávať umelé hlavy, čo vedia rozmýšľať, tak mi naši jednu kúpia a do tých čias vydržím aj takto.“

My sme sa smiali.

Potom Kantoris začal počítať koľko peňazí dostane za vysvedčenie. Jemu dávajú doma za každú jednotku 30 korún, za dvojku 25, za trojku 20, za štvorku 10 a za päťorku nič. Tak má veľkú škodu, lebo má dve päťorky. Kantoris si vyrátal, že dostane veľmi málo a že si nebude môcť kúpiť vzduchovku.

Tak teda vybral z aktovky zmizík a vyzmizíkovoval si tie dve päťorky aj dve štvorky a napísal si dvojky po 25 korún.

A Špalovi povedal:

„Daj sem, aj tebe vyzmizíkujem päťorku, dáš balíček kapslí a sme kvit.“

Ale Špalo bol smutný a povedal, že si nedá.

Vety Mišo povedal:

„Ty si somár Kantoris, aj tak to po prázdninách rachne.“

Ale Kantoris sa smial a povedal:

„Tak čo, keď rachne, hlavná vec, že už budem mať tú vzduchovku. A tebe ju veru nepožičiam.“

Nám sa to už nepáčilo, tak sme šli ďalej a ľutovali sme už len Špala, lebo on je kamarát z nášho dvora a nechcel zmizík

Deň matiek

13. mája, tak ako každoročne v druhú májovú nedeľu, oslávime Deň matiek. Vaše mamičky od vás dostávajú kvety, darčeky, božteky a veľa pekných vrúcnych slovíčok. Každá mamička by si však zaslúžila, aby ju pekné slovička a dobrota vášho srdiečka sprevádzali po celý rok.

Hľadám lepšiu mamu

Gabriela Futová

Dnes sme dostávali vysvedčenie. V škole sme sa nezdržali dlho. Vybehla som po schodoch na naše poschodie a zazvonila som. Otvorila mi mama.

„Samé jednotky!“ pochválila som sa.

„Si moja šikovná, múdra hlavička!“ silno ma vystískala. „Na stole máš odmenu.“

Na podnose trónila moja najobľúbenejšia torta.

„Môžem ju zjesť celú?“ spytovala som sa a hľadala som v zásuvke najväčšiu lyžicu.

„Ak ju zvládneš, pokojne, len aby ťa nerozbolelo brucho!“

Keď som sa torty nabažila, obrátila som sa k mame.

„Splníš mi ešte jedno želanie?“

„Ak to bude v mojich silách...“

„Môžem dnes spať u Zuzy?“

„Nedbám,“ prikývla mama. „Ale len ak s tým súhlasí Zuzkina mama.“

„Ona nebude doma!“ vybehlo zo mňa skôr, ako som si stihla zahryznúť od jazyka.

Mama sa zháčila.

„V tom prípade budeš spať doma.“

„Ale mami,“ prosebne som zopla ruky. „Bude nás strážiť Mišo, on je už veľký!“

„Určite dám dvanásťročnému chlapcovi na krk ešte jednu žubrienku! Budeš spať doma,

jasné?“

Zamračene som na mamu pozerala, ale nevzdávala som sa.

„Mami! Prosím, prosím, prosím! Budem celý týždeň vynášať smeti!“

„To budeš aj tak. Povedala som nie!“

„Nikdy mi nič nedovoliš!“ rozčúlene som vykrikla. „Nepustiš ma ani k Zuze, a ani psa mi nechceš kúpiť! Si zlá! A ráno si mi nedala silonky! Nič mi nedopraješ!“

„Katka!“ zahriakla ma mama, ale ja som ju nepustila k slovu. Zrazu som si spomenula na všetky krivdy, ktoré mi mama spôsobil.

„Nekúpila si mi ani nový bicykel, iba taký starý, ošúchaný. A decká vonku jazdia na horských! Nedožičíš mi ani kolieskové korčule!“

Mama na mňa len smutne hľadela.

„Z jedného platu ti nemôžem kupovať všetko, na čo si pomyslíš.“

Pozrela som na mamu a vmietla som jej do tváre:

„Normálne decká majú aspoň otca! Len ja nemám nikoho! A ty mi vôbec nerozumieš!“

Mama ku mne podišla a objala ma, ale ja som sa jej zlostne vytrhla.

„Aby si vedela, nemám ťa rada! Nájdem si novú mamu a oveľa lepšiu!“

Rozzúrená som vbehla do svojej izby, spod postele som vytiahla svoj starý kufor a nahádzala som doň, čo mi prišlo pod ruku. Rozhodla som sa, že pôjdem k Zuze.

Rozprávka o lúčoch

Oľga Feldeková

Keď som bola malá, veľmi som hnevala mamu. Nechcela som zjesť ráno celý rožok s maslom, keď odišla mama z izby, odstrihávala som strapce zo záclony, a keď prišiel otec z práce, napchávala som mu baranicu snehom. Večer som sa ti ničoho nebála. Ale raz, počúvaj. Naši odišli do kina. Kázali mi spať, ale ja, ako som začula, že už mama zišla na posledný schodík, šups dolu z postele k okrúhlemu stolíku. Býval na ňom album s fotografiami. Vzala som si ho do postele a začala prezerat'. Boli to mamine fotografie, ktoré som už toľko ráz videla a vždy som sa čudovala, prečo nemá na nich také čiarky pri očiach ako v skutočnosti. Vzala som otcovo pero, ktoré si zabudol na stole. A kreslila som mame pri očiach čiarky. Mama bola celá pokreslená. Ja som sa smiala a smiala, až som zrazu pri tom smiechu urobila na perinu veľkú atramentovú machuľu.

Machuľa rástla. Zrazu bolo pri mne čosi veľké, čierne, a keď som sa lepšie prizrela, videla som, že je to netopierie krídlo. Začala som volať na mamu. A volám, volám – ale slová spod toho zázračného krídla zneli celkom inak. Počula som sa: „Vieš, čo má tvoja mama pri očiach? Lúče. Slnko jej ich dalo, lebo sa už toľké roky na teba usmieva.“

Deň otcov

dnes sa budem veselo i vážne rozprávať o ocinoch a o tom, čo pre nás znamenajú. Tretia júnová nedeľa je vyhradená ich sviatku – Dňu otcov. Tento sviatok vznikol v USA a oficiálne sa oslavuje od roku 1924. Zaslúžila sa oň pani Bruce John Doddová zo štátu Washington, ktorá si bohoslužbami v tretiu júnovú nedeľu chcel uctiť pamiatku svojho otca. Ten ako veterán občianskej vojny vychoval po smrti svojej ženy šesť detí. Jej úcta sa rozšírila po celom svete ako prejav vďaky všetkým skvelým ocinom.

Konvalinky

Mária Haštová

Raz nám veľmi ťažko ochorel otec. Bola jar. Všade bolo krásne. Hora kvitla, vtáci spievali a lístie veselo šumelo. Iba u nás doma bolo smutno.

Chceli sme priniesť domov trocha radosti. Obišli sme celú horu a nazbierali konvalinky. Bolo ich veľa: dom bol plný utešenej vône.

Otcovi od dojatia stekali slzy na vankúše. Vtedy som nevedela, prečo plače, veď sme mu chceli urobiť radosť. Myslela som si, že otec je taký múdry, že rozumie reči kvetiniiek a že mu konvalinky pošepkali dačo veľmi smutné.

Vyrástla som a teraz už viem, že konvalinky otcovi povedali čosi veľmi pekné, čo sme mu vtedy ešte nevedeli povedať: že ho máme všetci veľmi, veľmi radi. A že otec plakal od radosti. Potom čoskoro vyzdravel. Možno že práve vďaka tým konvalinkám.

Rozprávka o drevenom tatovi

Tomáš Janovic

Bol raz jeden tato a verte alebo neverte, tento tato bol hrozné drevo.

Neopravil nikdy práčku,
neupiekol nikdy kačku,
slabo vedel rátať,
ešte horšie plátať,

a tak nečudo, že mu doma stále vraveli:

„Tato, tato, ty si ale drevo!“ A vraveli mu to tak dlho, až tomu tato uveril.

A keď tomu uveril, tak sa zahanbil.

A keď sa zahanbil, tak sa zamkol do svojej izby.

A keď konečne otvoril dvere, vyšiel z izby celkom iný tato ako dosiaľ. Vyšiel tato, ktorý bol celý z dreva. Aj hlavu mal z dreva, aj ruky, aj nohy. Ba dokonca aj nos a uši mal z drevené.

Oproti mu mama letí:

„Deti, deti, tešme sa.

Nemusíme na výlety

chodiť viacej do lesa!

Veď les teraz máme v byte,

a už veru nastálo.

A tá vôňa... Necítite?

Celkom ako na Tál'och!“

Nuž a takto krásne nám uplynul prvý deň, druhý deň, ale na tretí deň zrazu cítime, že tento strom, vlastne tento tato z dreva, nás každý večer akosi čudne hladká. Celkom, ale celkom nanič. Celkom, ale celkom dreveno, akoby palicou.

A tak mu vravíme: „Tato, tato, veď ty vlastne ani nie si také drevo!“ A vravíme mu to tak dlho, až nám tato uveril.

A keď nám uveril, tak sa usmial. A keď sa usmial, tak vošiel do svojej izby. A keď konečne otvoril dvere, vyšiel z izby celkom taký istý tato ako predtým. Ani hlavu nemal z dreva, ani ruky, ani nohy.

A bolo nám všetkým zase tak dobre ako voľakedy.

Október je tradičným mesiacom úcty k starším. Je pravdou, že si máme vážiť starých ľudí, ale najdôležitejšie pre nich je, aby sme ich zohrievali láskou, potešili pozornosťou a starostlivosťou. Aj keď sú už trochu zábudliví, slabší a pomalší ako my, vedia nás potešiť milým slovom alebo zaujímavou príhodou z detstva.

Dedo alebo čo je Pánu Bohu milšie

Veronika Šikulová

Raz kúpila Vecankova mama dedovi na meniny vreckovky. Belasí, s pásikmi, pánske. Tie sú väčšie ako dámske a väčšinou na nich nie sú kvetinky ani iné cifrovačky.

„Všetko najlepšie,“ vycierala sa mama, akoby mu dával bohviečo, a Vecanko medzitým zbadal, že dedo má kofolu, a zabudol vinšovať, lebo mal na ňu chuť /a okrem toho aj on mal meniny, lebo meno dostal po dedovi, a čakal, čo dostane/.

Onedlho prišli k dedovi znova. Vecanko s dedom rozbíjali orechy, mama sa šla prejsť do záhrady. Odrazu zbadala malý stromček, také holiča, a aby rovno rástol, bol priviazaný jednou z tých nových vreckoviek. To ju nazlostilo a celá rozčertená sa vrátila dnu, aby to dedovi vytmavila.

„Prečo si priviazal ten stromček práve novou vreckovkou?“ pýta sa deda.

„A ty si myslíš, že Pánu Bohu je milší môj sopel ako ten stromček?“ povedal dedo.

Keby ste chceli stretnúť Vecankovho deda, už iba v nebi...

Ale jeho mama stále chodí po záhrade a hľadá tú vreckovku...

Nenašli ste niekde belasú pánsku vreckovku s pásikmi?

Ako sme upratovali

Peter Karpinský

Od okna zafúkal svieži jarný vetrik a veľké chumáče špiny sa ako pohyblivé kríky na prériách divokého západu rozbehli po izbe. No moment, my predsa nebývame na prérii, ale v byte na sídlisku!

„Ťukt'uk, mohol by si sem na chvíľu prísť?“ zavolať som na svojho kamaráta a on okamžite pribehol. „Tuším by sme tu mali upratať.“

„Prečo?“ nechápal Ťukt'uk.

„Čo nevidíš, aký je tu neporiadok?!“

„Neporiadok?“ opýtal sa ma neveriacky Ťukt'uk. Rozhliadol sa po izbe a špinavú ponožku, ktorá mu ležala pri nohách, odkopol pod stôl.

„Už je upratané,“ oznámil mi.

„Okamžite ju zodvihni!“ rozčúlil som sa.

„Vylez!“ zavelil Ťukt'uk ponožke, ale tá sa ani nepohla. „Zdá sa, že sa jej nechce,“ povedal, „a vlastne ani mne sa nechce upratať. Radšej sa idem hrať.“ Otočil sa na päte a chcel zmiznúť.

„Ak teraz odídeš, tak...“ začal som hrozivým hlasom, „tak v nedeľu poobede nedostaneš pomarančový zákusok.“ Pre Ťukt'uka to bola tá najstrašnejšia hrozba, rozhodol sa teda zostať.

„Čože to chceš robiť?“ opýtal sa ma pre istotu.

„Upratovať.“

„Už zase?“

„Aké zase, veď som neupratoval celú zimu. Pozri na dlážke sú záveje prachu. Namiesto záclon máme na oknách pavučiny a pre špinu nevidieť na ulicu. Ani neviem, či je deň, alebo noc.“

„Takto sa mi to páči,“ presviedčal ma Ťukt'uk.

„Je to ako v strašidelnom zámku.“

„Ja ti dám strašidelný zámok. Tu sa bude upratovať a basta!“ rozhodol som. „Ty pozametáš zem a ja umyjem okná.“

Ťukťuk si prežalostne vzdychol, ale predsa len z metly odohnal pavúka Karola, ktorý si tam práve plietol novú sieť, a začal zametať.

Asi po dvoch hodinách úpornej práce sme to nejako zvládli. Na niektorých miestach ešte zostali špinavé škvrny, moja mama by to iste vyčistila lepšie, ale hlavná vec, že sa nám v izbe odrazu rozjasnilo.

„Hotovo!“ povedal som tentoraz ja.

„To je paráda,“ zajasal Ťukťuk „Konečne sa môžeme hrať.“

Dnes sa budeme rozprávať o rodine. Napriek tomu, že takmer v polovici dnešných rodín vychováva deti len jeden z rodičov, prinášame obraz klasickej rodiny, ktorá svojimi hodnotami hovorí o podstate jedinečného spoločenstva, v ktorom odveky-vekov opatrujeme naše najvzácnejšie poklady života – deti.

Čo je rodina

Hana Zelinová

Rodina je, keď ocko jednou rukou chytí Tomáša a druhou mamu. A keď mamička chytí jednou rukou mňa a druhou ocka. Rodina je aj to, keď sme všetci v cukrárni a ocko hundre: „Cukráreň je pre deti. Pre chlapa je futbal.“ Rodina je aj vtedy, keď jedna stará mama povie druhej starej mame: „Aké to len máme pekné a spôsobné vnúčatá...“

Rodina je tiež to, keď ocko leží v posteli a spieva Tri dni ma naháňali a aj mamička letí v posteli a spieva Od Oravy dážď ide, a ja s Tomášom ležíme medzi nimi, aby sa nám nič nestalo.

Z maminých a tatkových očí

Ivan Popovič

V našom dome býva jeden chlapec. Raz mi ten chlapec, čo mi je aj kamarátom, povedal, že jeho mamička ho chcel, ale že jeho otec ho najprv chcel a potom ho nechcel, a tak sa od nich odsťahoval, a ten chlapec je teraz smutný. A mamička vraj niekedy večer plače. tak takým ľuďom by nemali bociany nosiť deti! Babka povedala, že nie všetky deti nosia bociany a že našej susedke sa môj kamarát mohol narodiť v ružičke. tak toto sa mi už naozaj nepáči. Ako v ružičke? Ako sa taký chalan môže zmestiť do ružičky? Ani s tým bocianom sa mi to nezdá! Veď keby ma priniesol bocian, iste by som sa naň podobal. Mal by som dlhé nohy a veľký končistý červený zobák!

Ale ja sa podobám trochu na mamu a trocha na tatka. Počul som, ako jedna teta hovorí, že sa podobám na nich, ako keby som im z oka vypadol.

To sa mi teda páči najväčšmi. Že som prišiel z maminých a tatkových očí.

O dievčatku, ktoré nemalo starkú

Klára Jarunková

Dida Slezáková starkú nemá. A Olinka Kantorisová má až dve. Jedna je pri nej stále a druhá ju navštevuje na Vianoce.

Dida Olinke starkú závidela. Akoby aj nie? Jedno dieťa má dve starké a druhé nič? To je spravodlivosť?

Raz v zime stavali deti na dvore snehuliaka. Kantorisovie starká vyšla na balkón a zavolala Olinku: „Pod' hore moja, dám ti suché rukavice. Isto ťa oziaba.“

„Aj mňa oziaba,“ stala si Dida pod balkón. Potiahla červeným noštekcom a ukázala starkej premočené rukavice.

„Tak pod' aj ty,“ zavolala ju starká.

Potom vyžmýkala dvojce rukavíc, poukladala ich na radiátor a do skretnutých rúk dala dievčatám po krajci chleba s maslom.

Keď sa na dvor vracali v suchých rukaviciach, vymyslela si Dida plán. Olinke nepovedala nič. Len keď potrebovali snehuliakovi na nos mrkvu, Dida sa ponúkla:

„Ja idem hore. Vypýtam ju od tvojej starkej.“

„Dobre,“ súhlasila Olinka. „Dones aj dva uhlíky. Aby mal oči a mohol pozerat'.“

Dida dupotala po schodoch, až jej srdce búchalo ako zvon. Cengáč bol vysoko. Olinka Kantorisová obyčajne do dverí kopla, aby ju starká počula. Aj Dida sa už rozohnala, no potom strhla rukavicu, natiahla sa, ako vládala, a prstom zaklopala na podlhovasté okienko. Klopať je predsa krajšie ako kopat'. Len čo starká otvorila, všuchla sa Dida do predsiene. Chytila starkú okolo nôh, zo záhybov sukne na ňu pozerala a vyriekla:

„My si prosíme mrkvu a dva uhlíky.“

„Dobre,“ zasmiala sa starká, „lenže ma musíš pustiť, Diduška, lebo mrkvu máme v špajze.“

Dida starkú pustila, ale šla za ňou do komory. „Ja ťa mám radšej ako Olina,“ povedala starkej.

„Veď ja ťa mám tiež rada, Diduška,“ obrátila sa starká.

„Tak keď ma máš rada, nechaj Olinu a vezmi si mňa a ja ťa zoberiem bývať k nám.“

„Kde si s tou mrkvou,“ kričala na dvore Olinka už hádam po tretí raz.

starká vyšla na balkón a zhodila Olinke mukvu aj dva veľké čierne gombíky, lebo uhlie v elektrickom sporáku nemala. Dida smutne stála v komore. Veľmi sa nahnevala na Olinku.

„No pod', moja,“ zavolala starká Didu do kuchyne.

„Ja som nie tvoja. Olina je tvoja vieš ...“ Z očí sa jej vykotúľali dve veľké slzy.

Starká si sadla a potiahla Didu k sebe. Vzala jej z vrecka vreckovku a utrela jej oči i nos.

„Olinka je moja vnučka,“ začala vysvetľovať starká. „Nechat' ju nemôžem. Ale teba si tiež vezmem za vnučku. Aspoň budem mať dve.“

Dida rozmýšľala.

Starká jej vložila vreckovku späť do vrecka a pokračovala:

„Niektoré staré mamy majú aj sedem vnúčat. Vieš, ako sa teším, že aj ja budem mať aspoň dve?“

Nuž takto si Didka Slezáková našla starkú.

Zdarček

Danuša Dragulová-Faktorová

Konečne bol piatok, koniec týždňa. Alex stretol na ulici uja Hrnotku. Šiel z obchodu, v ruke niesol nákupnú tašku. Aký je ujo Hrnotka teraz tučný! Predtým taký nebol, pomyslel si Alex. Na jar a v lete ho občas vídal v záhradke, ako okopáva a pleje. Na jeseň zas oberal ovocie a zavše ohrýzal červené jablko. Ale teraz?! Iba vysedáva pri televízore a pojedá čokoládu! Od rána do večera! Už je taký široký, že hádam ani cez dvere neprejde! Alex si spomenul, ako im pani učiteľka hovorila, že kto pojedá priveľa čokolády, bolia ho zuby, stučnie, a preto sa jeho srdce musí priveľmi namáhať. Okrem toho si na čokoládu tak zvykne, že bez nej sa necíti

dobre. Ak si ju nedá, celý je nervózny. Ujo Hrnotka má narodeniny, prinesieme mu pomaranče! Navrhla Janka. A spýtame sa ho, či by sa nešiel s nami sánkovať, pridala sa aj Kristínka. Alex pravdaže rád súhlasil. Aj Lukáš súhlasil. A o chvíľu už všetci štyria zvonili pri dverách uja Hrnotku, aby ho aspoň trochu odtiahli od jeho zlozvykov. Potešil sa. Pomarančová vôňa vyskočila z tašky. Je to od vás milé! Toto je zdravý darček, teda vlastne zdarček, usmial sa ujo Hrnotka. Na oplátku svojich malých kamarátov ponúkol z bombónov, čo mal v zásobe. Neodmietli. Ved' občas ako maškrtku si čokoládu dá každý rád!

Dedko

Časopis Zornička

Dedko bol už veľmi starý. Nedoviedel, nedopočul, ruky, nohy sa mu triasli do staroby. Dvíha do úst lyžicu a polievka sa mu vylieva. Nepáčilo sa to dedkovmu synovi a jeho žene. Nevolali ho viac za stôl obedovať. Poslali ho do kúta a dávali mu starú hlinenú misku. Zatriasli sa deduškove ruky, spadla hlinená miska, rozbila sa na črepy. Nahnevali sa na neho ešte viac, dávali mu zo starého vahančeka jesť. I dedkov syn mal svojho synčeka, bol to dedkov vnuk. Volal sa Dušan. Sedel raz Dušanko v izbe na dlážke, z doštičky čosi strúhal. „Čože to robíš, Dušanko môj?“ spýtala sa ho mať. On naradovaný odpovedal: „Robím vahanček. Keď budem veľký, budete z neho jesť ako dedko.“ Pozreli na seba Dušankovi rodičia a zapýrili sa od hanby. Od tých čias zas volávali dedka za stôl a pomáhali mu.

Ako rastú deti

Dragan Lukič

Rastú dievčatá, rastú a zrazu si začnú želať, aby rástli rýchlejšie. Preto si obujú mamine topánky s vysokými podpätkami. A podpätky na maminých topánkach sú veľkí čarodejníci. Keď sa na ne dievčatá postaví, ihneď vyrastú aj o desať centimetrov, a to namojveru nie je málo.

Keď si želajú rýchlejšie rásť chlapci, oblečú si otcove dlhé nohavice. Otcove dlhé nohavice sa však na krátkych nohách pozhrňajú ako harmonika a chlapci vyzerajú veľmi smiešne. Chlapci nepoznajú tajomstvo maminých topánok. Nepoznajú ani tajomstvo zrkadlá. A zrkadlo neklame, zrkadlo má rado pravdu a vždy hovorí len to, čo vidí.

Preto dievčatá, keď sú doma samy, stoja pred zrkadlom v mamičkiných topánkach na vysokých podpätkoch a rastú.

Zázračné slovíčka

Marína Novikovova

Dobré slová

Slušné výrazy – milé slová sa ti vždy veľmi zídu.

Slušné slová, kamarát, používam veľmi rád. Len čo vyjdem z brány, už sa s každým zdravím.

- Dobré ráno, - nahlas volám, či je lekár a či stolár.
- Dobrý deň, - pozdravím hneď tých, čo idú na obed.
- Dobrý deň, - keď sa zvečeri, a keď sadám k chutnej večeri.

Slušné slovíčka poznajú všetky deti. Lenže aj toto sa v hociktoré ráno stáva:

Vstal som veľmi nahnevaný. Ani sliepku, ani kohúta, ani hrdličku, čo tichučko hrkúta, nepozdravil som. Veru áno, prehltol som Dobré ráno.

Aj keď máš zlú náladu, musíš každého pozdraviť.

Ráno, veď to nebolí, s piesňou idem do školy. Zdravím slnce, zdravím vtáča, mne sa slušné slová páčia.

Keď chlapci vojdú do miestnosti, nielenže pozdravia, ale si aj z hlavy zložia čiapku.

Bol raz kocúr smelý, len čo vyšiel z dverí, ukláňal sa, klobúk snímal... V rozprávke ten kocúr býval.

Ak chceš o niečo požiadať, veľmi sa ti zíde zázračné slovíčko „prosím“.

- Podaj mi, prosím ceruzku!

Ak nám niekto pomôže, ponúkne nás alebo splní, o čo sme ho požiadali, patrí sa, aby sme sa mu poďakovali.

- Zajko, zajko náš, kam sa ponáhľáš?
 - Nikam, ja som zo snehu, primrznutý na brehu.
- Tu mrkvičku si však zjem, pekne za ňu ďakujem.

Niekedy sa veľmi ponáhľame a vtedy zabudneme povedať priateľom niečo milé. Takéto správanie ich môže uraziť. Kamaráti ponúkli Zinu nanukom -

A Zina, čuduj sa svet,
s nanukom ubzikla hneď.

Čo si myslíš, budú sa aj naďalej so Zinou priateliť? Je Zina dobrá kamarátka?
A čo povieš na toto?

Vietor – veľký výtržník hádže čiapky do jazera. Slovko prepáč nepozná, pod kabát sa drzo vtiera.

Veru, ani Zina ani vietor nie sú dobre vychovaní.

Zavše si vypočujeme aj falošné, neúprimné slová. Tí, ktorí ich vravia, sa iba pretvarujú, že sú našimi priateľmi.

Vlk sa ovci privráva:

- Najkrajšia si z košiara!
- Pozor, ovca, na tie reči, nech ťa ten vlk nepresvedčí!

Takí priatelia v núdzi nepomôžu. Takých si nemôžeme vziať na opustený ostrov.

Zlaté pravidlá

Nezabúdaj na slušné slová doma, v škole ani vonku. Používaj: Ahoj! Vitajte! Dobrý deň!

Mladší prví pozdravia starších a chlapci dievčatká.

Ak sa na niekoho v knižnici, na poliklinike alebo na ulici obrátíme s otázkou alebo prosbou, zľahka sa pritom ukloníme – bude to zároveň pozdrav. Spomeňme si aj na iné dôležité slovo – prosím.

Keď dostaneme darček, vec, o ktorú sme požiadali, alebo odpoveď na svoju odpoveď, nezabudnite povedať ďalšie pekné slovo – ďakujem.

Ak sme do niekoho sotili alebo ho urazili, hneď sa ospravedlníme.

Naučme sa odlišovať úprimné slová od falošných.

Na návšteve

Marína Novikovova

Najlepších priateľov si pozývame na návštevu. S nimi najveselšie oslávime narodeniny, meniny či Nový rok.

Opička dostala nový byt, pozvala tetušku žirafu, priniesla kanvicu na kávu – treba byt parádne osláviť.

Z cirkusu pridupal slon, pre šťastie pokropil byt šampusom – tak to má byť. Nech je to prešťastný dom.

Ak sa na oslave niektorí hostia nepoznajú, musíme ich zoznámiť. Pri predstavovaní povieme okrem ich mena aj zopár milých slov o nich.

Pravidlá pri predstavovaní

Chlapca predstavujú dievčatku, mladšieho staršiemu.

Pri predstavovaní podáva rulu najprv dievča.

Je vhodné, ak pri predstavovaní aspoň čo – to rozpovieme priateľom o novom známom, ostatní sa s ním ľahšie spriatelí.

Aby sa hostia nenudili, porozmýšľame o programe. Nachystáme pre nich stolné hry, lego, povyberáme obľúbené knihy, videokazety a hudbu. Spomeňme si, v čom vynikáme. Napríklad predvedieme im kúzla alebo domáce divadlo.

Na obed mi napadlo zahrať deťom divadlo. Pravá ruka, ľavá, prsteň šaša hráva. Keď máš

rúčky šikovné, tá hra dobre dopadne.

Už máme všetko nachystané: byt je uprataný, stôl prestretý, hrá príjemná hudba. Obliekli sme sa, pravdaže, do svojich najkrajších šiat. Oslava zaiste vynikajúco dopadne.

Je to veľká zábava, keď sa torta rozkrája. Po torte a po koláči host'om sa i vrzgot páči – to vyhráva črvotoč:

- Vrt' sa, Ferko, Katku toč!

Zlaté pravidlá

Hostí pozvime niekoľko dní vopred.

Keď čakáme návštevu, postaráme sa, aby bolo v byte čisto, a dbáme, aby sme mali oblečené sviatočné šaty.

Ak ideme na návštevu my, nezabudneme na darček.

Nenútime domácich, aby na nás dlho čakali, a nevysedávame na návšteve do neskorého večera.

Darčeky a pohostenie

Marína Novikovova

Hostia, ktorí sú pozvaní na návštevu, mali by porozmýšľať nad darčekom. Domáci zasa chystajú pre návštevu pohostenie. Starí Slovania mali na stoloch stále nachystaný chlieb a soľ, preto aj my nimi vítame vzácných hostí. Pravdaže, návštevu si uctíme nielen chlebom a soľou, ale i rozličnými dobrotami, predjedlami, hlavnými jedlami a nápojmi. Na záver zvyčajne podávame čaj so zákuskami.

Moji hostia milí voňavý čaj pili. Vykladali do rána čo sa v meste povráva.

Hľa, čo sa prihodilo chlapčekomu – nevhodne ponúkol host'a.

Sivý vlčík urazil sa, kapusta mu nechutí, vraj tá zdravá zeleninka dobrá je len pre ľudí.

A je tu ďalší sviatok – narodeniny. Deň matiek či Vianoce... Pravdaže, darček musíme dobre vybrať, aby potešil. Isto potešia bábiky, lego alebo videokazety s vychytenými filmami. Dievčatá sa vždy potešia, ak im podarujeme kvet. Najvzácnejší darček je však ten, čo vytvoríme vlastnými rukami.

Na kvietочки pre mamičku netreba vždy pokladničku. Tieto kvietky, mama, sadila som sama. V obchode je kvetín veľa, ale ja som, mama, chcela vypestovať kvietky sama- len pre teba, moja mama.

Darček, ktorý sme dostali, nikdy bez záujmu neodložíme. To správne vychovaní ľudia nikdy neurobia. Darček zakaždým rozbalíme a pochválime. Ak nám podarovali kvety, hneď ich dáme do vázy.

Takto sa nikdy netvár:
- A načo mi to je?

Aby sme vybrali darček, čo poteší, mali by sme poznať vkus a záľuby svojich kamarátov. Ak sa náš kamarát zaujíma o fotografovanie, výborným darčekom je album alebo kolekcia filmov v peknom balení.

Raz sa kaktusu stala takáto príhoda:

Kaktus dostal dar, veľkú radosť mal. Rozviazal pár stúh, ozvalo sa BUCH! Jeho ostré ihly do balóna pichli!

Bývajú však také dary, ktoré nikto nepochváli. Ježkov kožuch pre líšku a syr v pasci pre myšku...

Motýľ a včielka

T.Baroková

Na vysokej margarétke sedel motýľ Pávie Očko a obzeral si svoje maľované krídelká. Vedľa neho na púpave sedela včielka Bzučalka a usilovne zbierala šťavu. „Hej, Bzučalka,“ zavolať motýľ, „pozri, aké mám krásne krídelká. Všetkým sa páčim. Deti, ktoré prídu na lúku, ma stále naháňajú. Ale ty? Len sa pozri na seba. Aká si obyčajná. Nič pekné na tebe nie je. Ba každý sa ťa bojí, lebo picháš, len čo sa ťa niekto dotkne.“ Bzučalka prestala zbierať šťavu a pozrela sa na seba. „Ach naozaj. Aká som nepekná,“ húpala. „Deti za mnou nebežia tak ako za motýľom. Veru, iste sa nikomu nepáčim.“ Včielka sa rozplakala a odletela do úľa. „Čo je, Bzučalka, čo si sa tak skoro vrátila?“ pýtali sa jej sestričky. „Prečo nie som taká pekná ako motýľ? prečo sa ma deti boja?“ plakala Bzučalka. Počula to včelia kráľovná, podišla k včielke, pohľadila ju po hlavičke a povedala: „Povedz, Bzučalka, dokáže motýľ urobiť aspoň kvapku medu?“ Včielka zdvihla hlavičku i uplakané očka a povedala: „Motýľ, med? To sa ešte žiadnemu nepodarilo.“ „No vidíš,“ povedala včelia kráľovná. „A ty to vieš. Krídelká síce nemáš vymaľované, ale ich máš prievitné, jemnučké.“ Bzučalka sa usmiala: „Pravdaže, bolo by to smutné, keby na svete boli samé motýle. Kto by potom urobil med? Ďakujem ti, kráľovná,“ zavolať včielka a odletela. Na margarétke znovu zazrela motýľa Pávie Očko. Sadla si vedľa neho a povedala mu: „Máš naozaj veľmi pekné krídelká. Páčia sa mi. Ale teraz sa už musím ponáhľať zbierať sladkú šťavu, aby sme vyrobili veľa medu.“ „Ved' si ešte malá, hádam už vieš zbierať med?“ čudoval sa motýľ. „Pravdaže, u nás to vie každý,“ usmiala sa včielka. „Ty si taká múdra včielka? Ja by som to veru nedokázal,“ povedal motýľ Pávie Očko a odvtedy sa radšej nevychvaľoval.

Dobrosrdečná Nika

Jana Kantorová

Otecko a Nika upratujú byt. Otecko vošiel do Nikinej izby. Všade vidieť rozhádzané veci. „Nika, prečo je tu taký neporiadok?“ hovorí otecko. „To nie je neporiadok, to sú moje hračky.“ Bráni sa Nika. „So všetkými hračkami sa predsa nehráš. Aj z mnohých šiat si už vyrástla. Čo keby si ich darovala deťom, ktoré ich potrebujú?“ „A ktorým?“ „Opýtaj sa starej

mamy, či nepozná deti, ktoré by sa hračkám potešili. Pozri sa do novín, tam sú výzvy a adresy rôznych organizácií, ktoré potrebujú pomoc pre opustené deti.“ „Rada by som im darovala svoj jedálny stolček, z ktorého som vyrástla a sedí v ňom už len moja bábika,“ spomenula si Nika, „aj oblečko im môžem podarovať. Ale nie je to málo?“ „Každá pomoc je dobrá. Napríklad ľudia po celom svete si kupujú pohľadnice UNICEF-u a nakoniec sa z tejto zdanlivo malej čiastky vyzbiera veľa peňazí na pomoc opusteným deťom.“ Nika sa krúti po izbe a ukladá na posteľ veci, ktoré už nepotrebuje. „Ocko, potrebovala by som veľkú škatuľu,“ hovorí Nika. „A čo dve,“ povie otecko a usmeje sa. „Som rád, že si taká dobrosrdečná.“

Okuliarnik

Mária Ottová

Dvere triedy sa otvorili a ešte cez prestávku vošla do 4. A pani učiteľka. Viedla za ruku chlapca nižšieho veku z rovnými čiernymi vlasmi, ktorý mal na očiach silné okuliare. „Deti, predstavujem vám nového spolužiaka. Volá sa Viktorko a je z Vietnamu. Žije na Slovensku už päť rokov, a práve teraz sa s rodičmi presťahoval do nášho mesta. V treťom ročníku mal samé jednotky a verím, že aj na našej škole sa mu bude dariť. Dúfam, že medzi nami nájde veľa dobrých priateľov.“ Cez ďalšiu prestávku väčšina detí obiehala lavicu malého Viktora. Niektoré zo zvedavosti, ako vyzerá Vietnamec zblízka, iné v snahe pomôcť mu s nejakými maličkosťami. Iba Rudo, najväčší silák z triedy, sa nemal k ničomu. Bol urazený, že deti zaujal niekto iný a nehnevane sa na ne osopil: „Čo sa tomu okuliarnikovi indickému vnucujete!“ Deň za dňom ubiehal. Deti si postupne na Viktora zvykli a on si našiel v triede veľa dobrých kamarátov. Len Rudko, kde mohol, tam sa Viktorovi posmieval. Keď hrali chlapci futbal, pokrikoval na Viktora: „Okuliarnik indický, prihraj!“ Aj deťom v triede to už vadilo. Najmä tým, čo nosili okuliare. Upozornili na to pani učiteľku. „Rudko, musím sa s tebou porozprávať!“ zavolała pani učiteľka Rudka do kabinetu. „V tretej triede si bol dobrý žiak a teraz... zhoršené známky z čítania, z matematiky, aj správanie nie je celkom v poriadku. Chceš mi k tomu niečo povedať?“ Rudko mlčal ako hrob. Pani učiteľka pokrútila hlavou a ustarostene povedala: „Porozmýšľaj, v čom robíš chybu a ako sa to dá napraviť. Keď na to prídeš, môžeme sa o tom porozprávať. Budem si ťa všimáť pozornejšie, snáď na to spolu prideme.“ Rudkovi však do reči nebolo. Blížilo sa rodičovské združenie a polročné hodnotenie. Na rodičovskom združení Rudkova mamička pozorne počúvala, čo hovorí pani učiteľka o Rudkovom čítaní a výsledkoch z ostatných predmetov. „Pani učiteľka, Rudko sa sťažoval, že nevidí na tabuľu, preto začal minulý týždeň nosiť okuliare. Možno práve preto zle čítal,“ snažila sa mamička obhájiť Rudkove zlé výsledky. „Rudko žiadne okuliare v škole nemal,“ začudovane povedala pani učiteľka. „Ja už viem, kde je pes zakopaný. V pondelok máme triednickú hodinu a porozprávame sa o vzájomnej tolerancii.“

Lepší otec v hrsti

Gabriela Futová

Myslela som si, že uplynulé leto bolo prvým a posledným bláznivým letom môjho života. Veľmi som sa však mylila. Ak som vtedy vystrájala ja, tentoraz začalo šibať, prepáčte mi ten výraz, mojej mame. Pochytili ju totiž svadobné chůčky, ktoré ona nazvala: „Nemôžeš predsa vyrastať bez otca.“

V ten večer sa mi mama vôbec nepozdávala. Upratjala obývačku, vyutierala prach, hoci bola

ešte len streda.

Presne o ôsmej zazvonil zvonček pri dverách. A vtedy mama vyhrkla:

„Budeme mať návštevu! Dala som si inzerát do časopisu a už tri týždne si píšem s jedným pánom.“ „Čože?“ vyvalila som oči, ale to si už mama nacvičeným pohybom uhladila vlasy a so širokým úsmevom otvorila dvere.

„Dobry večer,“ cerila sa, „som veľmi rada, že ste prišli...“

Stála som za dverami zachmúrená ako búrkové nebo.

„Dovolil som si ...“ ozval sa hrubý mužský hlas.

Mama sa zachichotala ako Zuza, keď ju spolužiak letmo pobožkal na lice.

„A toto je moja Katka!“

Muž vstúpil ďalej, mama zavrela dvere a vtedy som ho zbadala. Vysoký, chudý a ... bří!

Strašne nesympatický. „Ja som Milan,“ podával mi kyticu kvetov. Určite ich natrhal niekde pri ceste.

„Katka,“ zahundrala som, zobrala som kvety a odpochodovala som do svojej izby.

O chvíľu do izby nakukla mama.

„Čo robíš?“ opýtala sa ma prehnane milo. „Je už prestreté na večeru, pod' sa s nami najesť.“

„Nie som hladná!“ odvrkla som a ani som sa prítom na ňu nepozrela. „Dobre,“ mykla mama plecóm a odišla. V bruchu mi neprijemne zaškvákalo od hladu.

Keď bol čistý vzduch, presunula som sa do kuchyne k sporáku. Poodkrývala som hrnce, vybrala si lyžicu a len tak postojacky som sa napchávala raz z jedného, raz z druhého.

O pol jedenástej ten čudák ešte stále sedel u nás a vôbec sa nezдалo, že by sa chystal preč ...

Sedela som s mamou a jej Milanom v obývačke a odrazu mi nepripadalo také nenormálne, že v nej nie sme len ja a mama.

„Katka, pustíš nás večer do divadla?“ opýtala sa mama odrazu. Mamina otázka mi polichotila. Konečne ma začala brať vážne. To ma fakt tešilo.

„Tak dobre,“ prikývla som. „Ale do desiatej budete doma!“ zatvárila som sa prísne.

Mama zaliezla do kúpeľne a vyšla z nej, až keď jej Milan zabúchal na dvere, že by sa už mohla obliecť.

Pred očami sa mi čosi zablýslo a mňa až zamrazilo! Mama sa chytala obliecť si trblietavé večerné šaty, ktoré prednedávnom roztrhol náš pes Filip, keď som ich potajomky skúšala.

Odrazu sa ozvalo hlasné zhíknutie. Zo spálne vyletela mama. „Katka! Čo je toto?“ zamávala mi pred nosom šatami. „Neviem“, odpovedala som pravdivo, čo mamu ešte väčšmi vytočilo.

Natiahla látku na mieste, kde bola diera, a prestrčila cez ňu ruku.

„Tak ty nevieš?!“ zrukla mama. „Asi som úplne hlúpa! Sama som si prederavila šaty a vôbec sa na to nepamätám!“

„Keď myslíš ...“ uškrnula som sa.

A to som nemala. Plesk! Švacla ma mama šatami. Dodnes netuším, prečo som sa nezamkla vo svojej izbe. Namiesto toho som vbehla do kuchyne, kde Milan čosi krájal na kuchynskej linke, a zbabelo som sa mu skryla za chrbát. Vzápätí za mnou vbehla rozčertená mama.

Chcela po mne chňapnúť, ale Milan jej v tom vlastným telom zabránil. „Nech ti ani nenapadne zastávať sa jej!“ vychrlila naňho. Opatrne som vykukla spoza Milana.

„Mne to ani nenapadne,“ odvetil Milan pokojne. „Ale som ozbrojený. A ako tak na teba pozerám, ty asi zbraň nemáš. Nemala by si si ju kam odložiť.“ Mama v spodnej bielizni sa len prudko začervenala, zvrtila sa a odbehla preč.

„Myslím, že toto ti prešlo,“ mrkol na mňa Milan ponad plece.

„Ďakujem,“ uľahčene som si vydýchla.

„Nemáš začo. Ale mám už konečne u teba aspoň jedno plus?“

Vážne som naňho pozrela.

„Máš. A aspoň desať!“

3 REČŇOVANKY A BÁSNIČKY

Hodina žalovania, Modlitba za rodičov, Deň matiek, Nezbedná mamina, Mama a ja, Všetky mamy tohto sveta, Všetky deti sveta, Modlitba za starkú, Chlap menom tatko, Mladý dedko, Dedko, Mamičkino pod', Moja rodina

Hodina žalovania

Tomáš Janovic

Vravia o mne v triede, že som žalobaba.
To je veľký omyl, veď ja nie som baba.
A kto nie je baba, ale správny chlap,
nie je žalobaba, iba – žalobab.

Koho zažalujem, bude mi raz vďačný.
Tak sa prestaň hanbiť, aj ty rýchlo začni –
najprv potichu a potom dôrazne.
Oddnes v triede žalujeme dvojhlasne:

Jano s Jožom vedľa Marty
cez prestávku hrali karty.
A tá Marta vedľa Zuzy
nakreslila obom fúzy.
Potom je tu ďalší malér.
Včera okno rozbil Valér.
Napriek tomu naša Viera
s Valérom sa poneviera.

Žalujeme, žalujeme obaja
a vtom trieda posielala nás do hája.
A keby len, prosím pekne, do hája
ale nás aj všetci mastia, jajaja!

Modlitba za rodičov

Milan Rúfus

Pane, ktorísi na nebi,
zachovaj všetkým deťom mamy.
Nech ako cesto na chlebík
im rastú v teple pod rukami.

Podaruj deťom otecka
na každý deň,
nie iba včera.
Bez otecka je ovečka
zatúlaná a bez pastiera.

Zachovaj nám ich obidvoch,
veď dve ruky od Teba máme.
Dve rúčky deťom stvoril Boh
pre ocka jednu,
druhú mame.

Deň matiek

Keď vás niečo trápi a mrzí, ale aj vtedy, keď máte radosť, chceli by ste byť hneď a zaraz pri mame. Ak je vaša mamička v práci, môžete jej iba zavolať. Radosť alebo smútok v telefóne však nebývajú také sladké ako v maminom objatí. A preto existuje ešte jeden telefón. Je najspôhlivejší na svete. Je to telefón vo vašom a maminom srdiečku. Navzájom si odovzdávate neviditeľné odkazy, a preto sa nikdy necítite sami.

Nezbedná mamina

Lubica Kepštová

Aktovka ma omína.
Kedy príde mamina?
Hoci sa vždy tvrdo bráni,
rada sa hrá s úlohami.
Keď bude mať voľnú chvíľku,
vyskúšam ju násobilku.
Iste sa mi zasa chová!
Neznáša vybrané slová.
Čo však, keď sa „poskladá?“
To nebude zábava!
Potľapkám ju po líčkach:
„Spamätaj sa, mamička!
Nemusíš ísť do školy,
len mi urob úlohy!“

Mama a ja

Libuša Friedová

Mama je slnko
so zlatým vlasom.
Malé slniečko –
to zasa ja som.

Preto sa na svete
krásne máme.
Mne svieti mama
a ja mame.

Všetky mamy tohto sveta

Štefan Moravčík

Všetky mamy tohto sveta
majú rady svoje dieťa.
Každá robí každý deň
všetko preňho, preňho len.

Iba v tom je sila lásky,
čo ženie svet velikánsky
a drží ho pokope,
len čo srdce zaklope.

Všetky deti sveta

Ján Navrátil

Na stene visí obraz. Je na ňom veľa detí. Každé má inú farbu pleti.
„Deti sú ako kvety,“ povedala Ivkova stará mama.
„Každé je inakšie a všetky sú pekné.“

Modlitba za starkú

Milan Rúfus

Matička Božia,
Ty deťom dvakrát milá!
Počúvaj, čo Ti teraz rozpoviem.

Nechaj nám starkú.
Aby dlho žila.
Starká má pre mňa času, koľko chcem.

Starká je vľúdna.
Má boží pokoj v duši.
Starká sa o nás s nikým nedelí.
Má času ľúbiť nás.
A nič ju nevyruší.
Pri nej má týždeň sedem nedelí.

Matička Božia,
Ty, ktorú nepoznáme,
no vieme o Tebe,
ozvi sa na môj hlas.

Nechaj nám starkú.
My spolu niečo máme.
To nikto viac už nemá
okrem nás.

Chlap menom tatko

Daniel Hevier

Kto mi občas vraví Zlatko
a potom zas Bosorka.
Je to chlap menom tatko,
chrápe ako motorka.

Kto sa občas holí hladko?
Inokedy škriabe zas?
Je to ten chlap menom tatko,
býva u nás dlhý čas.

Tatkovia sú zvláštni ľudia.
Bez nich by tu bola nuda.
Najkrajší zo všetkých sviatkov
bude Sviatok našich tatkov.

Mladý dedko

Daniel Hevier

Ja som dedo ešte mladý,
viem však dávať dobré rady:
1. Nebuď nikdy bez nálady,
2. všetko si daj dohromady,
3. musí mať tvoj život grády,
4. nikdy nestoj, keď sú rady,
5. jedz čo najviac čokolády,
6. musíš mať nos na záhady,
7. neukrývaj v skrini hady,
8. sem-tam umy mamke riady,
9. nech ťa nikto neodradí,
10. a nefetuj žiadne smrady,
11. nezabudni na poklady,
12. zbieraj hoci vodopády!
Ja som dedko ešte mladý,
a tak sa drž mojej (b)rady.

Dedko

Daniel Hevier

Keď je niekto starý,
tak sa volá dedko.
O všetkom už počul
a videl tiež všetko.

Každý mu je chlapče,
každý mu je synak.
Pozerá sa na svet
celkom, celkom inak.

Celé dni len sedí
a nevie sa nudiť.
Pozerá sa šťastne
na náhliacich ľuďí.

Vraví: „Ľudia, to sú
to najkrajšie kino.
Je to krásny filmík
vždy o čomsi inom.“

Keď je človek starý,
nič ho neprekvapí,
z jeho tváre čítaš
ako z dávnej mapy.

Mamičkino pod'

Ján Navrátil

Mama má v očiach nezábudky,
na lícach beláska.
Keď mi je clivo, povie: „Pod',
mamička si ťa poláska.“

A dych má ako harmanček,
čo kvitne na lúkach.
Keď ublížiš si, povie: „Pod',
mamička ti to pofúka.“

Nadídu mrazy, prituhne
a vietor kopí záveje.
Už pri dverách ma čaká: „Pod',
mamička si ťa zohraje.“

I v strachu iba ku nej bežím,
na perách joj! a beda!
Otvorí náruč, povie: „Pod',
mamička si ťa nedá.“

Moja rodina

Mamička s oteckom, starká a starký, braček a sestrička sú naši blízki a ľúbime ich. Žiť v súdržnej a spokojnej rodine, kde vládne láska a úcta, je to najväčšie šťastie na svete.

Rodina sú mama, tato, sestra Evka, braček Karol. Starček, starká tiež sú naši, aj psík Ady k nám sa hlási.

Všetkým dary pokúpim, lebo i ja patrím k nim.

Láska k blízkým sa prejavuje predovšetkým úctou. Mali by sme chrániť rodičov pred nepríjemnosťami, nezarmucovať ich, ale naopak, robiť im radosť svojimi úspechmi a slušným správaním.

Mamka spí, je unavená. Odložím si teda hračky, potom tíško ako pena vytratím sa z obývačky.

Hoc by som sa rada hrala, púšťala si gramofón, s bábou by som tancovala, dupotala ani slon, radšej tíško privriem dvere, veď mamička v izbe drieme.

Lenže pozrite, čo sa robí u medvedíkovcov!

Hnevá sa medvedia rodina, medvedík vystrájať začína. Rozbil vázu, schmatol prak, všetko robí naopak.

Nepozdravil macka – kmeť a čo rozbil, nezametá. Po skle z drahej vázy, dážd'ovka sa plazí.

- Pozor, pozor medvedík! – tatko medveď spustil krik.
- Nič si nedal na rady, teraz za to zaplatíš!

Tatko macko karhá syna, medvedica labky spína. Synček z kúta šomre, že je dieťa dobré.

V noci macko vrieska:- V posteli je trieska!

Je on riadna potvora, vykradol sa von z dvora. Bum! Báč macko do blata, už ho starká vylátaš?

3 HRY A AKTIVITY

Aká je naša rodina, Moje miesto v rodine, Rodinné pravidlá, Farebné deti, Práva a povinnosti v rodine, Hodnota a význam rodiny, Zvieratká a mláďatká, Moja rodina, Mama sliepka, Dom v ktorom bývam, Čím budem, keď budem veľký, Komu sa chcem podobat', Na autá, Deň matiek, Ručné obrázky, Mama mi hovorí

Aká je naša rodina ?

Cieľ: Naučiť sa identifikovať dôležité postoje a hodnoty jednotlivých príslušníkov širšej rodiny a uvedomiť si možný vplyv na vytváranie hodnotovej hierarchie, tradície a postojov členov vlastnej rodiny.

Úvod

Každá rodina má vlastnú (svojskú, osobitú) atmosféru, postoje a zvyky. Všetci sme v rôznych smeroch predurčení rodinnými tradíciami, ktoré sú spočiatku ťažko identifikovateľné. Táto aktivita pomáha odhaliť a uvedomiť si, prípadne korigovať „rodinné dedičstvo“.

Vezmite si list papiera, rozdeľte ho pozdĺžne na dve časti. Na ľavej strane pomocou štvorcov, krúžkov, trojuholníkov atď. znázorníte všetky osoby príbuzenstva z otcovej strany, na pravej strane osoby z matkinej strany. Napokon znázorníte seba a súrodencov. Obrázce a ich veľkosť voľte tak, aby vyjadrili vlastnosti týchto osôb.

Potom napíšete podľa možnosti ku každej osobe niečo, čo ju bližšie charakterizuje, čo je pre ňu v živote dôležité. Nájdite vhodné pomenovanie pre jednu aj druhú stranu. Nakoniec nájdite pomenovanie pre celú rodinu.

Ďalej pracujte v skupinkách po štyroch.

Teraz si navzájom ukážte svoj nákres a vysvetlite ho. Na záver v celej skupine spoločne vyhodnoťte hru.

Pracovné otázky:

- Aké pomenovania som použil? Čo je charakteristické pre našu rodinu?
- Čo je spoločné medzi príbuznými z otcovej a matkinej strany?
- Ktoré rodinné tradície hrajú významnú rolu v našej rodine?
- Ako sa mi páčila aktivita? Cítil som, že som objavil niečo nové?

Moje miesto v rodine

Cieľ: Spoznať a prijať svoje miesto v rodine.

Na vývoj osobnosti dieťaťa majú vplyv okolnosti, či je jedináčik alebo nie, či je medzi súrodencami najstarší alebo najmladší. Táto aktivita pomáha deťom uvedomiť si tieto okolnosti, aby vedeli vyvážiť svoje nevýhody a uvedomili si výhody.

Návod

Účastníkov rozdelíme do štyroch skupín: jedináčikovia, najstarší zo súrodencov, prostrední a najmladší. Najmladšie deti, ak sa narodili s veľkým časovým odstupom, sa radia medzi jedináčikov.

Jednotlivé skupiny spoločne predebatujú, aké výhody a nevýhody má ich postavenie v rodine a medzi súrodencami a čo môžu urobiť, aby vyvážili svoje nevýhody. Myslíme tým hlbšie výhody a nevýhody. Napríklad jedináčikovia môžu trpieť samotou, ale priateľ, kamarát z

domu im môže nahradiť súrodenca.

Teraz sa stretne vo veľkej skupine a za každú skupinku niekto poinformuje ostatných, k čomu dospeli alebo v čom potrebujú pomoc od ostatných. Učiteľ môže v rámci vyhodnotenia doplniť závery detí na základe nasledujúcich poznatkov.

Jedináčikovia bývajú samostatní a nezávislí, chýba im však intenzívna komunikácia s inými deťmi, preto ostávajú voči iným deťom vnútorne rezervovaní alebo neistí. Nemuseli sa deliť so súrodencami, často preto majú zvýšený sklon k egoizmu. Nevyslovená otázka, prečo rodičia nechceli ďalšie deti, môže spochybniť ich presvedčenie o láske rodičov a vlastnej hodnote.

Najmladšie deti sa tešia veľkej pozornosti, preto sú často rozmazané a dlhšie zostávajú v role dieťaťa. Ich výhodou je, že sa majú od koho učiť.

S najstaršími deťmi majú rodičia najviac času komunikovať, ponechávajú im istú samostatnosť a zodpovednosť v starostlivosti o mladšieho súrodenca. Pri narodení súrodenca však bolestne prežívajú stratu svojho výlučného postavenia. Prvé roky života prežili výlučne s dospelými, preto sú menej spontánne, menej sa hrajú, konajú neskúsene a prestrašene, prívetmi sú orientované na pravidlá.

U prostredných detí sa spájajú výhody najstarších a najmladších. Bývajú však často prehliadané, z čoho ľahko vzniknú pochybnosti o vlastnej hodnote. Preto sa neraz necítia prijaté rodičmi a ťažšie ako iné deti sa identifikujú s hodnotami rodiny.

Rodinné pravidlá

Cieľ: Pochopiť a prijať vyslovené a nevyslovené pravidlá vo vlastnej rodine.

Návod

Každý rodič má voči deťom určité očakávania. domnieva sa, že fungovanie rodinného života im uľahčí životnú cestu. V každom prípade je dobré si ujasniť, čo sa od nás očakáva a nejakým spôsobom sa s týmito očakávaniami vyrovnat'. Preto si odpovieme na niekoľko otázok. Odpovede si zapíšete (na jednu otázku možno dať viac odpovedí):

- Čo nesmieš a čo musíš?
- Čo rodičia od teba očakávajú, hoci to výslovne neprikazujú?
- Čo ty zazlievaš rodičom, aké slová ťa vedia vyprovokovať?
- Za čo ti vyslovujú uznanie a čo ti najviac zazlievajú?
- V akých zásadných veciach s tebou nesúhlasia?

Teraz si prečítajte, čo ste napísali, a podčiarknite vety, ktoré na vás citovo najviac pôsobia. O výsledkoch sa porozprávajte v malých (štvorčlenných) skupinách, potom spoločne (len na základe dobrovoľnosti) vo veľkej skupine.

Pracovné otázky:

- Čo si o tom myslíš?
- Aké výhody a nevýhody prináša, ak to rešpektuješ, aké, ak odmietneš?

- Čo si myslíš, prečo rodičia na tom trvajú?
- Ak majú rodičia nejaké požiadavky, ktoré sú u vás zdrojom konfliktov, pokúsili ste sa niekedy ujasniť si stanoviská a nájsť spoločné riešenie?
- Ak áno, čo to prinieslo?
- Ak nie, čo bráni tomu, aby si to urobil?
- Ako sa mi páčila aktivita?
- Čo som pochopil?
- Čo musím vo svojom správaní zmeniť?

Farebné deti

Edukačná úloha

Poznať farby a triediť predmety podľa farieb.

Edukačný materiál

Farebné nálepky.

Edukačná činnosť

Deti stoja v kruhu a učiteľka im prilepí na čelo farebnú nálepku tak, aby každé dieťa pred prilepením svoju farbu videlo. Úlohou detí je vytvoriť skupiny s rovnakou farbou nálepky, pričom sa vzájomne nesmú rozprávať. Povolená je iba neverbálna komunikácia.

Edukačné pravidlo

Ukázať každému dieťaťu farbu nálepky a nalepiť mu ju na čelo.

Vytvárať skupiny majúce nálepky jednej farby.

Nerozprávať počas hry.

Obmena: Deťom sa môžu pripnúť na chrbát obrázky zvierat, kvetov, čísla, obrázky ovocia a zeleniny alebo dopravných prostriedkov.

Edukačná kompetencia

Chápanie dôležitosti vzájomnej spolupráce a pomoci pri plnení rôznych úloh, neverbálna komunikácia.

Práva a povinnosti v rodine

Cieľ: Prijat' účasť a zodpovednosť za tvorbu a realizáciu pravidiel v rodine.

Úvod

Každému dieťaťu postupne pribúdajú práva, povinnosti a zodpovednosť. Má veľké šťastie, ak sú rodičia dosť empatickí a chápu potrebu jeho väčšej samostatnosti, a dosť zrelí a pevní, aby trvali na rozumných pravidlách hry a vedeli s ním viesť dialóg o dôležitých otázkach. Ak rodičom chýba takáto vyváženosť, ak napríklad niektoré dieťa (možno za podpory jedného z rodičov) „prerastie cez hlavu“ rodičom alebo jednému z nich, môže to mať pre rozvoj osobnosti negatívne následky.

Návod

V tejto hre ide o práva a povinnosti detí voči rodičom. Možno ste si všimli zvláštnu súvislosť medzi právami a povinnosťami. Naše práva obvykle vyplývajú z povinnosti alebo úlohy. Napríklad právo na samostatnosť vyplýva z nepísanej povinnosti dozrieť na zodpovedného a

zrelého muža (ženu), ktorý/á zmysluplne sa rozhodovať a prevziať zodpovednosť za seba aj za druhých (rodina, podriadení atď.). Ak hovoríme o povinnostiach, nesmieme zabúdať, že mať povinnosti znamená byť významný pre určitý okruh ľudí, je to základ zdravého sebavedomia, je to základ určitých práv.

Čím ste starší, tým viac vám pribúda práv, povinností, zodpovednosti aj spoločenského významu. Aj jednostranne vidíme len svoje práva, sotva môžeme byť vyrovnaným a šťastným človekom.

Rozdelíme sa na štvorčlenné skupiny. Každý napíše všetky práva, ktoré mu podľa neho patria, potom povinnosti, ktoré rodičia od vás očakávajú. Máte na to 10+10minút času.

Každá skupina zostaví katalóg práv a povinností vo vzťahu k rodičom, ktorý má 8+8 položiek. Usporiadame ich podľa poradie dôležitosti. Na záver v celej skupine vyhodnotíme výsledky.

Pracovné otázky:

- Je v našej rodine jasno, aké mám práva a čo sa odo mňa očakáva? Inými slovami, dali mi rodičia svoje očakávania jasne najavo? Vyjadril som slušne a pokojne, ale slobodne, aj moje očakávania voči nim?
- Sú moji rodičia vo svojich postojoch jednotní? Nesnažím sa ich postaviť proti sebe, aby som z toho získal nejaké výhody? Akú cenu za to platím?
- Ako hodnotím atmosféru v našej rodine v porovnaní s inými? Naučil som sa niečo nové, čo môže zlepšiť vzťahy a atmosféru v našej rodine? Čo mám v tejto veci urobiť?
- Ako sa mi páči aktivita? Ako som sa cítil? Čo ma oslovilo? Čo mám v tejto veci zmeniť?

Hodnota a význam rodiny

Cieľ: Pochopiť význam harmonickej rodiny pri utváraní osobnosti človeka.

Moje hodnoty

Učiteľ rozdá žiakom lístky a požiada ich, aby odpovedali na dve otázky:

- Napíšte(povedzte) v poradí dôležitosti 5 hodnôt, ktoré sú pre vás významné, na ktorých vám v živote najviac záleží.

- Napíšte(povedzte) mená troch osôb, ktoré považujete za svoje vzory. Ak ide o osoby z okruhu rodiny, napíšte(povedzte) otec, matka, starý otec atď.

Žiaci tieto lístky pozbierajú, zrátajú a odpovede napíšu na tabuľu. Kvôli prehľadnosti zoradíme odpovede do skupín. Napríklad hodnoty súvisiace s rodinným životom, s úspechom a kariérou, s peniazmi a majetkom atď. Aktivitu podrobne rozoberieme a vysvetlíme jej význam pre utváranie osobnosti dieťaťa v harmonickej rodine.

Zvieratká a mláďatká

Cieľ: Uvedomiť si hodnotu rodiny.

Pomôcky: obrázky jednotlivých zvierat nalepených na malé lístočky, pričom z každého druhu sú najmenej dva alebo tri obrázky(v kombinácii mláďa-rodíč, resp. mláďa-rodíčia), lístočky sú zložené tak, aby na zvieratká nebolo vidno

Realizácia:

Žiaci sedia na stoličkách v kruhu a z košíka (klobúka, tašky) si vytiahnu lístoček s obrázkom zvieratka. Pozrú sa na lístoček a odložia ho tak, aby iní nevideli, čo je na obrázku. Na pokyn učiteľa vôjdu do kruhu a neverbálnym spôsobom (najmä pantomimickým pohybom) budú

predstavovať príslušné zvieratko tak, aby sa „rodina“ navzájom našla. Celá hra sa odohráva bez slov.

Poznámka: Odporúčame vybrať známe zvieratká, ktoré sa pantomimicky dobre znázorňujú. Ak by dvojica alebo trojica mala problém nájsť sa, deti môžu v poslednej etape použiť zvuky predstavovaných zvierat.

Reflexia:

Dokázal si zrozumiteľne napodobniť svoje zvieratko? Ako prežíval stretnutie s členmi svojej zvieracej rodiny? Prečo je dôležité mať svoju rodinu? Čo ti dáva a čo v nej prežívaš? Podarilo sa ti dodržať pravidlo nerozprávať počas hry?

Moja rodina

Cieľ: Uvedomiť si hodnotu existencie svojich najbližších.

Pomôcky: fotografie s členmi svojej rodiny, väčšie hárky papiera

Realizácia:

V rámci senzibilizácie sa učiteľ porozpráva s deťmi o hodnotách rodiny a jej jednotlivých členoch. Žiakov rozdelíme do menších skupín (po 5 – 6 detí). Každá skupina utvorí kruh a do jeho stredu na hárok papiera rozloží prinesené fotografie svojej rodiny. Postupne deti predstavujú svojich blízkych a hovoria o tom, čo sa im na nich páči, čo na nich obdivujú a za čo sú im vďační.

Reflexia:

Kto ti je v rodine najbližší? S kým tráviš najviac času? Kto ti dobre rozumie? S kým sa najradšej rozprávaš? V čom sa navzájom podobáte? V čom by si chcel byť rovnako dobrý, ako sú tvoji blízki?

Mama sliepka

Cieľ: Rozvíjať cit pre rodinu, uvedomovať si potrebu starostlivosti a vzájomnej pomoci v rodine.

Pomôcky: tri listy starého papiera pre každé dieťa, väčšia kartónová škatuľa alebo papierové vrece

Realizácia:

Senzibilizáciou je rozhovor o rodine, o mieste a úlohe každého jej člena, o vzájomnej spolupatričnosti medzi nimi. Pokrčením papierov, ktoré učiteľ rozdá deťom, vzniknú guľôčky predstavujúce slepačie vajíčka. Potom deti sústredí do kruhu a porozpráva im krátky príbeh o mamičke sliepočke, ktorej ktosi zobral všetky vajíčka z hniezda a rozhádzal ich po dvore. Mamička sliepočka by ich rada získala späť. Má šikovné kuriatka, ktoré by mohli vajíčka pozbierať a priniesť, ale čiha na ne lišiak, aby im v tom zabránil. Jedno z detí bude predstavovať mamu sliepku a jedno lišiaka. Ostatné deti budú kuriatka. Vajíčka – papierové guľky – rozhádzeme. Uprostred je hniezdo (škatuľa alebo papierové vrece). Okolo neho a zároveň okolo mamy sliepky sa na začiatku sústreďujú všetky kuriatka. Lišiak sa pripraví na okraji hracej plochy. Na pokyn sa kuriatka rozbehnú pozbierať vajíčka a priniesť ich do hniezda bez toho, aby ich chytil lišiak. Ak ich chytil, pomocou formulky „pipihať“ premení chytené kuriatko na ďalšieho lišiaka. Kuriatko je v bezpečí vtedy, ak objíma mamu sliepku. Hra sa končí buď vtedy, keď budú všetky vajíčka v hniezde, alebo keď sa všetky kuriatka premenia na lišky.

Reflexia:

Ako si sa cítil v úlohe kuriatka, mamy sliepky, lišiaka?

Prečo bolo dôležité pomáhať mame sliepke?
Ako si sa cítil v maminom objatí?
Čo všetko môže byť nebezpečné pre deti?
Čo rodičia dávajú deťom a pred čím ich chránia?

Dom (byt), v ktorom bývam

Cieľ: Uvedomiť si dôležitosť vlastného domova.

Pomôcky: hárkny papiera, pastelky

Realizácia:

Deti nakreslia dom, v ktorom bývajú, resp. prostredie bytu a v ňom svojich najbližších. Potom si sadnú do kruhu a vzájomne si svoje kresbičky ukážu. Napokon rozprávajú, čo sa im v ich dome, byte páči, prečo ho majú rady, čo v ňom prežívajú. Aké pravidlá v rodine dodržiavajú.

Reflexia:

Kto býva v našom dome, byte?

Kedy sa doma cítim najlepšie?

Kto vytvára môj domov?

Viem si predstaviť farbitosť a vôňu môjho domova?

Prečo som rád doma?

Čím budem, keď budem veľký

Cieľ: Prijat' blízkych ľudí ako pozitívne vzory

Pomôcky: žiadne

Realizácia:

Senzibilizáciou je rozhovor o záujmoch a povolanií rodičov, súrodencov, starých rodičov, blízkych príbuzných i susedov. Deti potom porozmýšľajú, čím chcú byť, keď vyrastú a svoju predstavu postupne pantomimicky znázorňujú spolužiakom.

Reflexia:

Čo sa ti páči na povolanií tvojich rodičov (starých rodičov ...)?

Ktorú ich činnosť (doma pri práci) pozoruješ? Čo na nich obdivuješ?

V čom sa im chceš podobať?

Chceš mať podobné povolanie ako oni, a prečo?

Komu sa chcem podobať

Cieľ: Identifikovať hodnoty vzoru z rodinného prostredia.

Pomôcky: kartičky formátu A6 a pero, tabuľa a krieda

Realizácia:

Učiteľ požiadá žiakov, aby každý na kartičku napísal osobu zo svojej rodiny, resp. bezprostredného okolia, ktorému sa chcú podobať (rodič, starý rodič, súrodenec, teta, ujo a pod.). Učiteľ pozberie kartičky a osobnosti vypíše na tabuľu. K napísaným osobám žiaci priradujú vlastnosti, ktoré majú možnosť na nich vnímať. Nakoniec sa o svojich blízkych a ich vlastnostiach porozprávajú.

Reflexia:

Koho správanie Ťa najviac oslovuje?
Ktorú vlastnosť túžiš mať aj ty?
Čo môžeš pre to spraviť?
V čom ste sa zhodli najviac?
Ktorú vlastnosť pokladáš za výnimočnú?

Na autá

Edukačná úloha

Rozvíjať a spetrovať zmyslové vnímanie, pohotovo a správne reagovať. Vžiť sa do situácie postihnutého dieťaťa.

Edukačný materiál

Žiadny.

Edukačná činnosť

Deti vytvoria dvojice. Jedno dieťa predstavuje auto, ide ako prvé, druhé dieťa je vodič auta. Dieťa – auto má oči zatvorené. Vodič má dlane položené na ramenách dieťaťa. Šoféri vedú svoje autá v priestore tak, aby sa nezrazili. Po čase si deti úlohy vymenia. Po hre nasleduje rozhovor, ako sa deti so zatvorenými očami cítili. Deťom povieme, že medzi nami žijú postihnutí nevidiaci ľudia, ktorým treba pomáhať.

Edukačné pravidlo

Dieťa – auto má stále oči zatvorené.

Pri porušení pravidiel auto odchádza do garáže do odvolania.

Dieťa – vodič má dlane položené na ramenách dieťaťa a riadi auto.

Obmena: Vodičom sťažíme jazdu rôznymi prekážkami v ceste, odbočkami vpravo, vľavo, chodcami na ceste, križovatkami.

Hru hrajú trojice. Dieťa stojace vpredu má otvorené oči, deti za ním zatvorené. Dieťa Ťahá nevidiace deti vpred.

Edukačná kompetencia

Poznanie potreby dbať o vlastnú bezpečnosť, ale aj o bezpečnosť iných. Prejavovanie prosociálneho citenia a správania, prejavovanie schopnosti dôverovať svojmu kamarátovi, schopnosť preberať zodpovednosť.

Deň matiek

(Prosociálny výchovný štýl)

Tematický celok: Pracovné činnosti s odpadovým materiálom

Úloha: Plošne zostavovať kúsky textilu do určitého tvaru alebo obrázku, vytvoriť plošný obraz lepením na podklad.

Cieľ prosociálnej výchovy: Posilňovať individualitu osobnosti a schopnosť byť sám sebou, potešiť, urobiť radosť kamarátovi, mame.....

Čiastkové ciele: Rozvíjať fantáziu a praktickú a umeleckú tvorivosť.

Obsah: Valentínske srdiečko.

Metódy: Motivačná, praktickej činnosti.

Organizačná forma: / možnosti/ rané hry, didaktické aktivity, frontálne zamestnanie, záujmové činnosti / odpoľudnia/

Pomôcky: Motivačný materiál – srdiečka z papiera, textilu, papier, textilný odpad, nožnice, lepidlo, pastelky, šablóny / srdiečko, kvet/.

Metodický postup: Deti motivujem rozhovorom o blížiacom sviatku, srdiečkami z rôznych časopisov, ale aj maketou rozvíjam detskú predstavivosť. Po krátkom precvičení prstov na telo alebo o položku / ako bije naše srdiečko? ...bim – bam, buch – buch .../ deti zaujmú miesto pri pracovnom stole, oboznámia sa postupom. Umožním deťom samostatne pracovať na základe vlastnej fantázie. Na veľké, už vystrihnuté srdiečko nalepujú textilné kvietky, pre šikovnejšie deti je možné zvýšiť náročnosť vystrihovaním obkresleného menšieho srdiečka alebo kvietka, ktoré deti nalepujú do prostriedku veľkého srdiečka. Deti počas činnosti povzbudzujem, pochválím a spolu s nimi sa teším na finálny výrobok, ktorým sa deti navzájom obdarujú / prípadne obdarujú mamku/. Urobíme si výstavku z hotových prác a na záver sa zahráme kolovú hru podľa výberu detí.

Ručné obrázky

Edukačná úloha

Postupne sa vcítiť do situácie zdravotne postihnutého človeka.

Edukačný materiál

Žiadny.

Edukačná činnosť

Učiteľka vysvetlí deťom, že i bez slov sa dá pomocou rúk a prstov rozprávať. Deti po jednom ukazujú ostatným, čo ich gestá predstavujú. Zvieratá, vietor, futbalistu, tlstého človeka, auto. Hra sa môže hrať aj vo dvojici, keď dvojica detí sa vopred dohodne, aké remeslo budú ukazovať a ostatné deti hádajú, čo asi tie pohyby rúk a celého tela vyjadrujú.

Edukačné pravidlo

Mimikou a gestami vyjadriť myšlienku, zahrať nejakú činnosť, predmet, vyjadriť náladu.

Edukačná kompetencia

Schopnosť pochopiť, tolerovať a akceptovať zdravotnú rozmanitosť ľudí.

Mama mi hovorí

Cieľ: Uvedomiť si, že nikto nie je dokonalý.

Pomôcky: žiadne

Realizácia:

V rámci senzibilizácie sa učiteľ rozpráva s deťmi o tom, že nikto nie je dokonalý, že každý niečo vie lepšie, niekto pekne kreslí, iný sa vie podeliť, niekomu sa nedarí pekne písať, ale dobre ráta. Aj naši rodičia to vedia, ale chcú, aby sme boli lepší. Učiteľ požiada deti, aby povedali o tom, ako sa cítia, keď im mama (otec, súrodenec, starí rodičia...) hovorí, že majú nejakú vlastnosť (napr. že sú nepozorní, pomalí, nešikovní), ale oni sú presvedčení, že to tak nie je.

Variant2: Deti môžu hovoriť o tom, ako sa cítia, keď mama, otec, súrodenci... očakávajú od nich niečo, o čom sú presvedčené, že to nedokážu urobiť dobre.

Reflexia:

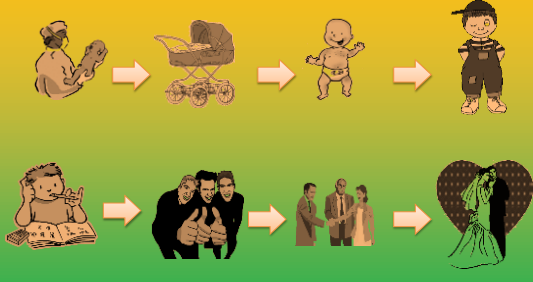
Reflexiu vedieme k tomu, aby si deti uvedomili, že očakávania rodičov a iných ľudí sú myslené dobre a netreba sa trápiť preto, že ich hneď nedokážu splniť.

4 VÝUČBOVÉ PREZENTÁCIE - MOJA RODINA

Moja rodina

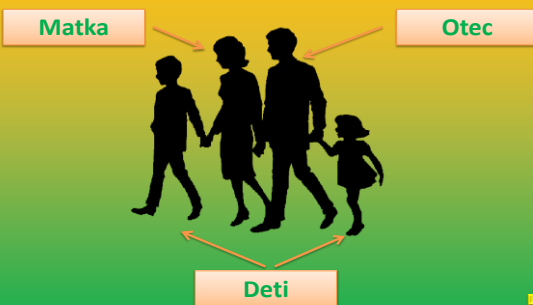
Ako rastieme

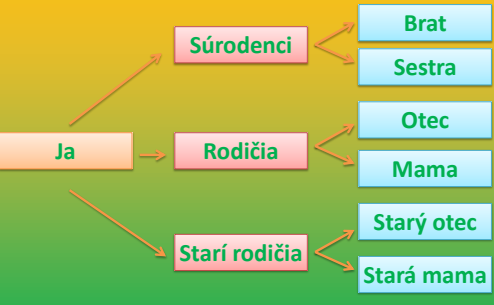
Ako vzniká rodina

Kto tvorí rodinu

Moja širšia rodina

Vzťahy medzi členmi rodiny

Moja mama a moja sestra	Matka a dcéra
Môj brat a môj otec	Otec a syn
Môj starý otec a moja sestra	Starý otec a vnučka
Môj otec a moja stará mama	Matka a syn
Môj brat a moja stará mama	Stará mama a vnuk

Úloha 1: Pospájaj správne čiarami

Moja mama a moja sestra	Starý otec a vnučka
Môj brat a môj otec	Matka a syn
Môj starý otec a moja sestra	Matka a dcéra
Môj otec a moja stará mama	Stará mama a vnuk
Môj brat a moja stará mama	Otec a syn

Úloha 2: Kto je najstarší ?

Porozmýšľaj, kto je v tejto rodine najstarší. Klikni na správnu možnosť.

Výučbová prezentácia – O PRIATEĽSTVE

O priateľstve

Priateľ

Keď budeš plakať,
priateľ Ti utrie slzy,
keď sa budeš smiať,
zasmeje sa s Tebou.

Priateľ

Priateľ Ťa ma rád
a rozumie Ti.

Priateľ bude s Tebou
zdoľávať všetky prekážky.

Priateľ

S priateľom sa nikdy nenudíš
a vždy si máte čo povedať.

Priateľ ti rozumie aj bez slov.

Priateľ

Priateľ Ťa nikdy neoklame
a nevyzradí tajomstvo.

Priateľ Ti dokáže do očí povedať,
ak sa v niečom mýliš.

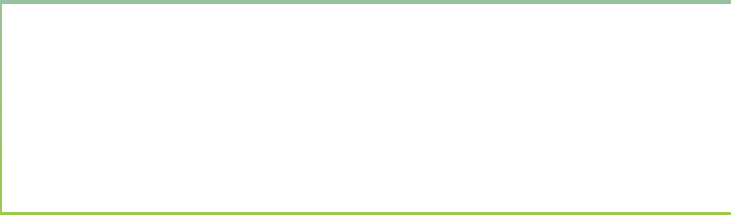
Priateľ

Máš nejakého priateľa? Ak áno, napíš sem jeho meno.

Priateľ

A tu môžeš svojho priateľa aj nakresliť.

ZÁVER

Zdravý životný štýl predstavuje cestu, ktorá formuje jednu z najdôležitejších ľudských hodnôt – úctu k životu a zdraviu každého jedinca. Ide o poznávanie najdôležitejších priaznivých vplyvov, ktoré pôsobia na telesný a duševný vývin človeka v priebehu celého života. V priebehu realizácie vyučovania v predmete Výchova k zdraviu sme sa utvrdili v presvedčení, že :

- edukácia sa má zameriavať na pozitívne informácie o možnostiach ochrany zdravia a nielen na negatívne informácie o tom, čo všetko je škodlivé;
- je potrebné zvoliť také formy a metódy práce, ktoré budú zohľadňovať vek a charakteristiky komunity;
- je potrebné brať ohľad na socioekonomické a kultúrne aspekty cieľovej skupiny - žiakov sociálne znevýhodnených;
- prostredníctvom edukácie kontinuálne utvárať správne postoje k zdraviu;
- viesť žiakov k tvorbe zručností, prostredníctvom ktorých budú môcť praktizovať zdravý životný štýl.

Najdôležitejším prínosom pre edukáciu žiakov na primárnom stupni vzdelávania je zavedenie nového vyučovacieho predmetu Výchova k zdraviu aj vzhľadom na viaceré nepriaznivé ukazovatele zdravotného stavu populácie, na prevažujúci pasívny spôsob života detí, na komercializáciu života, na pokles vekovej hranice kontaktov s návykovými látkami. Je teda nevyhnutné vytvoriť systém integrácie výchovy k zdraviu v edukačnom procese s cieľom zavedenia nového predmetu do kurikula školy, čo by umožnilo cieľavedome štrukturovať nielen kognitívnu, ale aj afektívnu stránku osobnosti žiaka v súlade so zásadami zdravého životného štýlu. Témy o zdraví sa okrajovo nachádzajú v mnohých predmetoch. V záujme koncepcnej a obsahovej integrovanosti tém o zdraví sa javí ako najlepšia forma zavedenie nového predmetu Výchova k zdraviu. Predmet má podrobne vypracované učebné osnovy, stanovené kognitívne, afektívne a psychomotorické ciele, kľúčové kompetencie, stratégie vyučovania a rozpracované začlenenie prierezových tém. Obsah sa člení na šesť podrobne obsahovo rozpracovaných edukačných celkov. Je vypracovaný Tematický výchovno – vzdelávací plán a hodnotenie predmetu.

Správna orientácia v otázkach zdravia je možná len v dôsledku primeraného vzdelávania v tejto oblasti. Pre skvalitnenie odborného-metodickej činnosti je nutné vytvoriť kurikulárne dokumenty, ktoré pomôžu zlepšovať vzdelanostnú úroveň rómskych žiakov a ich rodičov v oblasti zdravia.

Našou ambíciou bolo prostredníctvom tohto učebného zdroja ponúknuť vypracované učebné osnovy a metodický materiál v podobe množstva zozbieraných hier a edukačných aktivít, maľovaniek, rozprávok a príbehov, básničiek a rečovaniiek. Tiež nami vyrobené výučbové prezentácie a vedomostné testy. Výchova k zdraviu tak predstavuje jednotný edukačný model integrujúci najdôležitejšie zložky a to školu, rodinu a odborné inštitúcie v smere systematického utvárania zdravého životného štýlu. Môže sa tak oprieť o metodologické portfólio učebného zdroja.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Bakošová, Z. 2003. Kvalita života detí v rómskych rodinách. In Empirické poznatky z edukácie rómskych detí. Vplyv rodiny a rola matky vo výchove a vzdelávaní rómskych detí. Spišská Nová Ves: UKF v Nitre, 2003. 54-66 s.
2. Balabánová, H. 2000. Rómské děti v systému českého základního školství a jejich následní profesionální příprava a uplatnění. In Záškodná, H. a kol. Spoločenské minority a sociální práce. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta JU, 2000. ISBN: 80-7040-408-6
3. Daňo, J. 2004. Cesty k vzdelanosti Rómov. Prešov: Grafotlač, 2004. ISBN: 80 8068-281-X
4. Darák, M. 1999. Špecifiká voľnočasových záujmových aktivít rómskych detí. In Voľný čas a záujmové aktivity rómskych detí. Prešov: Grafotlač, 1999.
5. Ďuričeková, M. 2000. Edukácia rómskych žiakov. Prešov: Metodické centrum, 2000. ISBN: 80-8045-211-3
6. Edelman, C. 2005. Health promotion throughout the life Span. 6. vyd. St. Louis, Mosby 2005. 238 s.
7. Holčík, J. 2004. Zdraví 21. Výklad základních pojmů. Praha: MZ, 2004.
8. Jandourek, J. 2004. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2004. s. 285. ISBN: 80-7178-535-0
9. Kundrátová, B. 1995. *Postavenie* rómskych detí v školských a mimoškolských kolektívoch. In *Vychovávateľ*, ISSN: 0 139-6919, jún 1995. 24 – 25 s.

10. Liba, J. 2004. Škola v integrácii výchovy k zdravému životnému štýlu. In Medzinárodná konferencia Školy podporujúce zdravie (Zborník príspevkov z konferencie). Prešov: Metodicko-pedagogické centrum v Prešove. 2004. 9 – 17 s. ISBN: 80-8045-360-8.
11. Liba, J. 2007. Zdravie v kontexte edukácie. Prešov: PU v Prešove PF, 2007. ISBN: 978-80-8068-539-3
12. Liba, J. 2010. Výchova k zdraviu. Prešov: PF PU, 260 s. ISBN: 978-80-888-0070-6
13. Loran, T. – Bjelová, M. 1997. Otázky výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne a zdravotne rizikových rómskych lokalít: Štúdia. Bratislava: ŠPÚ, 1997. 48 s.
14. Lucina, M. – Broniš, M. 1997. Nová koncepcia zdravia. Podpora zdravia, s. 1., 2., 3.
15. Petrasová, A. 2004. Postoje učiteľov k rómskej minorite. In Zvyšovanie úrovne socializácie rómskej komunity prostredníctvom vzdelávania. PF UMB, Banská Bystrica. ISBN: 80-8055-905-8
16. Portík, M. 2003. Determinanty edukácie rómskych žiakov (asistent učiteľa). Prešov: PF PU, 2003. ISBN: 80-8068-155-4
17. Porubský, Š. 2004. Východiská koncepcie prípravy učiteľa a asistenta učiteľa v kontexte kompenzačnej edukácie. In Zvyšovanie úrovne socializácie rómskej komunity prostredníctvom vzdelávania. Zborník príspevkov z pracovného seminára. Tatranská Lomnica 9. - 14. 4. 2003. Banská Bystrica: PF UMB, 2004.
18. Průcha, J. 1995. Multikultúrní výchova. *Teórie-praxe-výzkum*. Praha: ISV nakladatelství, 2001. ISBN: 80-85866-72-2

19. Sekyt, V. 1998. *Zamyšlení nad zvláštnostmi rómských dětí vstupujících do školy*. In Šišlová, T. *Výchova k tolerancií a proti rasizmu: sborník*. Praha: Portál, 1998. 156-164 s.

20. Turek, I. 2008. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition, spol. s r.o. 2008.
ISBN: 978-80-8078-198-9

21. Zelina, M. 1996. *Výchova dětí zo sociálne znevýhodneného prostredia*. In: *Výchova a vzdelávanie dětí zo sociálne znevýhodneného prostredia: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Prešov: PF UPJŠ v Košiciach, 1996. 13-19 s.
ISBN: 80-88697-34-4